

гарантій працівників, особливо щодо прийняття їх на роботу і звільнення, підвищення кваліфікації, гідну оплату та охорону праці, належній рівень конкурентоспроможності робочої сили, ефективне функціонування соціального діалогу. Наслідком недосконалості інститутів ринку праці стали також небачені масштаби нерегламентованої зайнятості, довгострокові примусові відпустки з ініціативи адміністрації, тривалі невивплати зарплати тощо.

Намагання органів державної влади створити інститути у вигляді нормативно-правових актів і відповідних структур (інспекцій в органах праці, управлінні та відділів у правоохоронних і податкових органах, місцевих органах влади), як показав досвід, не дало очікуваного ефекту. Більшість інституційних засобів і механізмів регулювання ринку праці, що створювалися у перші роки ринкових перетворень, не можуть далі використовуватися, оскільки вони, по-перше, розроблялися поспіхом і в більшості випадків є надто спрощеними, по-друге, сучасний ринок праці є зовсім іншим, ніж він був 10 і навіть 5 років тому. Економічні рішення, що приймалися на засадах запозичення досвіду інших країн, сучасних західних економічних концепцій, рекомендацій західних радників і консультантів, також в Україні не мали позитивних результатів.

Вдосконалення інституційної складової ринку праці України має відбуватися з врахуванням необхідності забезпечення відповідності системи регулювання (і саморегулювання) ринку праці сучасному економічному і соціальному контексту. Зокрема йдеться про зміни у сферах праці і зайнятості населення, які ускладнюються паралельно з ускладненням економічних відносин і розвитком робочої сили та її носіїв, вплив на вітчизняний ринок праці зовнішніх факторів, пов'язаних із посиленням глобалізаційних процесів, заостренням міжнародної конкуренції.

Вдосконалення регулятивної функції інституційної складової ринку праці (визначення правил поведінки суб'єктів ринку праці і санкцій за їх порушення), дасть змогу впливати на сферу зайнятості перш за все через систему правил, норм і відповідних установ. Перш за все необхідно оновити підходи щодо змісту процедур найму і звільнення працівників, системи оплати праці, визначення статусу безробітного, підвищення його економічної активності, залучення до роботи на новому робочому місці, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної робочої сили.

Виконання інститутами ринку праці інтеграційних функцій (забезпечення єдності системи) має підтримувати цілісність, єдність системи його регулювання, налаштовуючи її підсистеми, механізми та інструменти на досягнення стратегічної мети – повної і продуктивної зайнятості, так й розв'язання актуальних проблем сфери зайнятості з урахуванням особливостей конкретного етапу соціально-економічного розвитку країни та її регіонів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Мэнкью Н. Г. Принципы экономики : 2-е изд., сокращ. : пер. с англ. / Н. Г. Мэнкью ; пер. с англ.: В. Кузин [и др.]. – СПб. : Питер, 2000. – 496с.
2. Астраханов А. А. Прогнозування процесів на ринку праці: посіб. / А.А. Астраханов, А. В. Казановський, Ю. М. Маршавін [та ін.]. – К. : Гамапринт, 2009. – 100 с.
3. Методичні рекомендації щодо визначення відповідності обсягів та професійно-кваліфікаційної структури випускників закладів профтехосвіти потребам ринку праці. – Луганськ : НДІ соціально-трудова відносин Мінпраці України, 2003. – 40 с.
4. Савченко В. Удосконалення методологічних та методичних підходів до визначення потреби в робітниках і спеціалістах у розрізі професій та спеціальностей / В. Савченко // Зайнятість та ринок праці: Між від. наук. зб. - Вип. 13. – 2000. – С. 92 - 101.

УДК 378.14(4/9)

МОДЕЛІ ТА СТРАТЕГІЇ ФУНКЦІОНУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНИХ СИСТЕМ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ЗАРУБІЖНИХ КРАЇНАХ

Матюх С.А. к.е.н., доцент кафедри міжнародних економічних відносин Хмельницького національного університету (Україна)

Матюх С.А. Модели та стратегії функціонування національних систем вищої освіти у зарубіжних країнах

В статті перелічені основні типи світових національних систем вищої школи з використанням сучасного стану світового ринку освітніх послуг. Визначені країни, що входять до атлантичної моделі вищої освіти та проведений аналіз її основних рис та характеристик. Ґрунтовно досліджена континентальна та гібридна модель вищої школи зарубіжних країн, сформовані позитивні та негативні їх сторони. У даному науковому дослідженні викладено класифікацію за допомогою якої визначають типи національних систем вищої освіти з врахуванням сучасних глобалізаційних процесів. Зазначені основні причини, які спонукають до збільшення експорту освітніх послуг вищими навчальними закладами у різних країнах. Виділені основні стратегії інтернаціоналізації вищих навчальних закладів в зарубіжних країнах. Проведено аналіз стратегії міжнародного партнерства, стратегії залучення іноземних кваліфікованих кадрів, стратегії спрямованої на отримання доходу, стратегії розширення можливостей в отриманні освіти. Запропоновані шляхи удосконалення функціонування діяльності вищих навчальних закладів в Україні з врахуванням зарубіжного досвіду.

Ключові слова: Моделі, стратегії, національна система, вищі навчальні заклади, зарубіжних досвід, інтернаціоналізація, глобалізація, інтеграція, конкурентоспроможність, освітня послуга.

Матюх С.А. Модели и стратегии функционирования национальных систем высшего образования в зарубежных странах

В статье перечислены основные типы мировых национальных систем высшей школы с использованием современного состояния мирового рынка образовательных услуг. Определены страны, входящие к атлантической модели высшего образования и проведен анализ ее основных черт и характеристик. Основательно исследована континентальная и гибридная модель высшей школы зарубежных стран, сформированы положительные и отрицательные их стороны. В данном научном исследовании изложена классификация с помощью которой определяют типы национальных систем высшего образования с учетом современных глобализационных процессов. Указаны основные причины, побуждающие к увеличению экспорта образовательных услуг высшими учебными заведениями в разных странах. Обозначены стратегии интернационализации вузов в зарубежных странах. Проведен анализ стратегии международного партнерства, стратегии привлечения иностранных квалифицированных кадров, стратегии направленной на получение дохода, стратегии расширения возможностей в получении образования. Предложены пути совершенствования функционирования деятельности высших учебных заведений в Украине с учетом зарубежного опыта.

Ключевые слова: Модели, стратегии, национальная система, высшие учебные заведения, зарубежных опыт, интернационализация, глобализация, интеграция, конкурентоспособность, образовательная услуга.

Matyukh S. Models and strategies functioning of the national systems of higher education in foreign countries

In the article are listed main types of national systems of higher education with the use modern state of global education market. Are designated countries as members of the Atlantic model of higher education and was made an analysis of its main features and characteristics. Thoroughly investigated continental and hybrid models of higher school of foreign countries and formed their positive and negative sides. In this research described a classification by which we determined types of national higher education systems in view modern globalization process. Designated main motivations which help to increase exports of educational services by higher education institutions in different countries. Described basic strategies of internationalization of higher education institutions in foreign countries. Was made analysis of strategy of the international

partnership, strategy of attracting foreign qualified personnel, strategies aimed to generate income, empowerment strategy in receiving education. Authors suggested ways of improving the functioning of higher education institutions in Ukraine in view international experience.

Key words: models, strategies, a national system, higher education institutions, international experience, internationalization, globalization, integration, competitiveness, education.

Постановка проблеми. На сучасному етапі функціонування людства місія освіти, а зокрема вищої, підвищується у зв'язку із активним переходом більшості світових економік на новітні координати глобалізації соціуму, для якого характерні нові доктрини розвитку та параметри технологічного укладу в промисловості та інформаційному обміні. Індикатором конкурентоспроможності країн є інтелектуальний потенціал суспільства який найбільше генерується вищими навчальними закладами. Зрозуміло, системи та стратегії розвитку вищої освіти різних країн, у тому числі і України, являються основним носієм цих парадигмальних світових викликів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Інноваційні дослідження в галузі вищої освіти ґрунтуються на багаточисленних наукових працях вітчизняних та зарубіжних науковців. Трансформація вищої школи України вже тривалий час перебуває у полі зору наукових дискусій, вагомий внесок у розробку визначеної проблематики внесли вітчизняні та зарубіжні учені: В.С Вахштайн [1], Е.М. Горбунова [2], І.М. Гріщенко [3,4], В.Г. Кремінський [5], М.В. Ларіонова [2], В.І. Луговий [6], Рисін І.С. [7], К. Хан [8], Л. Чжан [9]. Не дивлячись на велику кількість наукових праць та значних досягнень в теорії і практиці визначення моделей та стратегій розвитку національних систем вищої школи, є велика кількість соціально-економічних питань, які залишаються постійним об'єктом дискусій.

Виділення невирешеної проблеми. Інтернаціоналізація вищої освіти виступає об'єктивним процесом, що передбачає всебічне зближення національних освітніх систем, їх взаємодоповнюваність, перетворення вищої освіти на світову соціальну систему. Відповідно, вивчення сучасних процесів у сфері освіти в світовій економіці свідчить про базальтернативність вибору на користь відкритості національних освітніх систем, їх інтеграції у світовий освітній простір, мобільність їх суб'єктів на світовий ринок освітніх послуг. В той же час умови і способи реалізації такого шляху відрізняються різноманітністю і формують широке когнітивне поле дослідження в цілях обґрунтування адаптаційних механізмів ефективної інтеграції української освітньої системи вищих навчальних закладів у світові процеси. Тому всебічне вивчення моделей та стратегій функціонування національних систем вищої освіти з ціллю досягнення більш високого рівня прогнозування являється головним завданням.

Мета наукової статті. Мета дослідження полягає у визначенні основних складових моделей та стратегій національних систем вищої школи, які у сучасному глобалізаційному світі визначають основні елементи та рівні структури функціонування світової економіки.

Результати дослідження. В умовах інноваційного типу суспільного прогресу, всеохоплюючої глобалізації, зростаючої конкуренції посилюється роль вищої освіти у формуванні людини нового типу, відтак загострюється проблема дослідження національних систем вищої школи зарубіжних країн. [5,с.16]. Так взірцеві країни у всесвітньому та регіональному масштабах ідентифікуються та групуються за різними критеріями: дуже високим рівнем розвитку людського потенціалу (47 країн), належністю до провідних глобальних (наприклад, Організація економічного співробітництва та розвитку, ОЕСР – 34 країни, «Велика двадцятка») та регіональних (Європейський Союз, ЄС - 28 країн) спільнот [6, с.28]. До основних типів національних освітніх систем виділяють: атлантичну, континентальну, гібридну [1,с. 324].

Відмінними рисами «атлантичної моделі», до якої відносять США, Великобританія, Ірландія, Канада, виступають:

- інституціональна і фінансова автономія ВНЗ,
- їх тісний зв'язок з бізнес-спільнотою,
- сильне самоврядування,
- непрямий контроль з боку держави,
- наявність спеціалізованих агентств-посередників, яким делеговані управлінські функції.

Атлантична модель історично вибудовується на базі дворівневої системи «бакалаврат та магістратура», це модель «пізньої професійної диференціації» у якій вибір спеціальності у ВНЗ не зумовлюється автоматично типом закінченої школи, відповідно, освітні траєкторії учнів в цій моделі не так жорстко детерміновані самим інституціональним облаштуванням системи.

«Континентальна модель» до якої прийнято відносити Нідерланди, Німеччину, Францію, Італію відрізняється такими характеристиками, як:

- ієрархічність навчальних закладів,
- їх тісний зв'язок з державними структурами,
- пряме міністерське регулювання,
- відсутність безпосередніх зв'язків між університетом та бізнесом.

Континентальна модель спирається на однорівневу схему навчання ВНЗ і ранню спеціалізацію учнів.

Ми вважаємо, що університет атлантичної моделі споконвічно розвивається за логікою економічної доцільності, у той же час в континентальній моделі домінує логіка державного замовлення і функція відтворення соціальної структури. Втім, в останні десятиліття ця відмінність зменшилася за рахунок того, що традиційно ліберальна атлантична модель переживає «одержавлення» і навпаки державоцентрична континентальна модель – лібералізацію.

У своїй сукупності атлантичні і континентальні системи насичені різноманітними формами організації вищої освіти. Прикладом відмінної моделі є «північноєвропейська модель». Північноєвропейські системи освіти до яких належать Норвегія, Швеція, Фінляндія у світлі протиставлення державно-орієнтованих континентальних систем і ринково-орієнтованих систем атлантичного типу являються самодостатніми та доволі відокремленими. Проте відокремленість ця пов'язана не із складністю організації, а з неординарністю їх проблемної орієнтованості. До основних рис північноєвропейської моделі належать: вимоги рівного доступу до освіти, однорідність результатів навчання, соціальна орієнтація ВНЗ, як суб'єктів які надають послуги суспільству. У зв'язку із цим, частина проблем, які опиняються сьогодні у ракурсі загальноєвропейських дискусій, наприклад, проблеми усунення економічних або інституціональних бар'єрів до здобуття освіти, для країн Північної Європи до цього часу не вирішені, а їх успішне виконання стало умовою розвитку систем освіти цих країн.

Аналогічно північноєвропейській гібридною моделлю вважається і японська система вищої освіти, що відрізняється таким рисами, як:

- консервативність. Майже до середини минулого століття ця система працювала на відтворення вкоріненого в японській культурі протиставлення «ніхондзі/гайдзі» («японське/чужорідне») у зв'язку із цим політика «відкритих кордонів» в освіті не підтримувалася. Сьогодні ж вищі навчальні заклади Японії починають проводити політику зменшення традиційної замкнутості та закритості;
- ієрархічність. Як відомо у Японії діє жорстка ієрархія у вищій школі, єдиними повноцінними ВНЗ, чиї випускники не відчувають дискримінації і користуються попитом на ринку праці, являються «університети повного циклу».
- специфічність місці післядипломної освіти. Завдання бакалаврату – випуск фахівців, необхідних для підтримки системи, завдання магістратури – випуск ініціативних аналітиків, здатних до проектування її розвитку національної економіки.

Як показує аналіз моделей, в основі їх типологізації лежать конкретні характеристики національних систем вищої освіти, серед яких:

- 1) типи інститутів вищої освіти і форми їх взаємозв'язку;
- 2) система управління вищою освітою, взаємозв'язок між освітою і державою та освітою і бізнесом;
- 3) зрозумілі джерела фінансування вищої освіти;

- 4) система оцінки якості;
- 5) доступність (можливість оплачувати) вищої освіти;
- 6) ступінь залучення в процес інтернаціоналізації освітнього простору на базі підтримки експортного потенціалу національної освітньої системи.

Система управління вищою освітою зумовлює розподіл джерел фінансування, та державної підтримки доступності освіти, що надається як для вітчизняних, так і для іноземних студентів, а це у свою чергу зумовлює експортний потенціал національної системи вищої освіти. Крім того, розвиток процесу уніфікації освітнього простору в масштабах світового господарства формує з одного боку, уніфікацію самих освітніх процесів, що відображається на системах оцінки якості. Усі ми знаємо, що вже визнана дворівнева англосакська система вищої освіти (бакалаврат та магістратура), крім того Болонський процес в Європі об'єднує системи оцінки країн-учасниць ЄС в рамках Європейської системи перенесення зачетних одиниць (ECTS).

В той же час процес інтернаціоналізації систем вищої освіти формується на глобальному принципі розвитку освітнього процесу «Освіта впродовж усього життя», що формує в якості головної умови його реалізації вимогу доступності освіти. Визначальним чинником доступності вищої освіти виступає можливість її сплатити. Освітні послуги є одним із дорогих видів послуг. Послуги вищої освіти належать до дорогих товарів. По-перше, це викликано тим, що університети світового класу мають потужну матеріально-технічну базу. У розвинутих країнах такі університети мають чотири основних джерела фінансування: фінансування поточних витрат і наукових досліджень із державного бюджету; доходи від наукових досліджень, які проводяться в університеті на договірній основі для державних і приватних компаній; доходи від засобів, які передаються як подарунки, пожертвування, благодійні внески університетам, а також оплата послуг за навчання. По-друге освітні послуги в елітних університетах надаються висококваліфікованими науково-педагогічними працівниками, при цьому досить високою є доля постійних витрат, особливо оплата праці [3, с.44].

До основних індикаторів, що дозволяють оцінити доступність та вартість вищої освіти в різних країнах, прийнято відносити: з позицій витрат (плату за освіту, витрати на книги і навчальні матеріали, витрати на проживання); з позицій державної підтримки (гранти, підтримка студентів через податкову систему, позики (кредити) на освіту).

Збільшення експорту освітніх послуг вищими навчальними закладами підтримується урядами таких країн як Австралія, Великобританія, Франція, Китай, Німеччина та США. На даний процес впливає ряд факторів: сприяння реалізації геополітичних і економічних інтересів країни; підготовка спеціалістів для зарубіжних країн стає однією з найбільш вигідних статей експорту; бажання використовувати кращих іноземних випускників вищих навчальних закладів для розвитку економіки і науки; прагнення залучити іноземних студентів підштовхує ВНЗ до реформування системи підготовки фахівців з урахуванням вимог світового ринку праці, підвищення якості навчання, розробці нових навчальних програм.

Розглянемо певні країни відмінності в пріоритетах країн відносно інтернаціоналізації вищої освіти у рамках чотирьох стратегій, що сформувався: погоджений підхід (в авторській інтерпретації стратегія міжнародного партнерства), стратегія залучення іноземних кваліфікованих кадрів, стратегія отримання доходу, стратегія розширення можливостей (табл. 1).

Проаналізувавши таблицю, можна стверджувати, що стратегія міжнародного партнерства у сфері вищої освіти спирається на довгострокові політичні, культурні, академічні цілі розвитку країни. Реалізація такої стратегії здійснюється через підтримку студентської і академічної мобільності, шляхом надання стипендій і реалізації програм академічних обмінів, а також програм, спрямованих на створення інституціональних партнерств в сфері вищої освіти. Системоутворюючим принципом цього підходу є міжнародна співпраця, а не конкуренція.

Таблиця 1. Стратегії інтернаціоналізації вищої освіти в зарубіжних країнах

Країна	Стратегія міжнародного партнерства	Стратегія залучення іноземних кваліфікованих кадрів	Стратегія спрямована на отримання доходу	Стратегія розширення можливостей в отриманні освіти
Австралія			+	
Австрія		+		
Великобританія		+	+	
Угорщина		+		
Німеччина		+		
Голландія		+		
Ірландія		+		
Іспанія	+			
Канада		+		
Корея	+			
Мексика	+			+
Нова Зеландія			+	
Норвегія		+		
Польща				+
Словаччина				+
США		+	+	
Франція		+		
Фінляндія		+		
Чехія				+
Швейцарія		+		
Японія	+			
Країни Південно-Східної і Центральної Азії				+

Наступна стратегія яка була зазначена вище - це стратегія підтримки міграції кваліфікованих співробітників спрямована на залучення обраних іноземних спеціалістів і талановитих студентів до роботи в країні, яка їх приймає. Основним інструментом цього підходу є система академічних стипендій, доповнена активною програмою просування системи вищої освіти країни за кордоном у поєднанні з прийняттям відповідного візового та імміграційного законодавства. Реалізація таких програм здійснюється через спеціальні агентства або мережу агентств та організацій. Зокрема, британські університети стабільно займають друге місце за числом іноземних студентів, поступаючись тільки США.

На даному етапі у Великобританії діє програма підвищення міжнародної конкурентоспроможності освіти, що включає чотири взаємопов'язаних елементів [7, с.27]:

1. Маркетингові і комунікаційні інструменти, спрямовані на позиціонування Великобританії як лідера в міжнародній освіті. Засобами їх реалізації виступають: бенчмаркінг освітніх послуг і надання конкурентоспроможних цін; спрощення імміграційної системи;

введення системи балів для управління міграційними процесами; забезпечення підтримки іноземних студентів, бажаючих отримати практичний досвід роботи за рахунок організації співпраці з працедавцями і кадровими агентствами;

2. Встановлення стратегічних партнерських стосунків (з урядом і представниками ринку освітніх послуг) та створення союзів, проведення міжнародних форумів, обмін студентами і викладацьким складом. Цей аспект знаходиться під контролем прем'єр-міністра Великобританії;

3. Пріоритетні країни: диверсифікація і об'єднання (внаслідок того, що 47% іноземних студентів - вихідці з п'яти країн: КНР - більше 20 тис. чоловік, Малайзія (більше 10 тис.), США (10 тис.), Гонконг (близько 9 тис.), Індія (7600), Японія (більше 6 тис.).

4. Показники ефективності, включаючи розширення числа партнерських стосунків, ріст числа іноземних студентів і розширення їх географії.

Державна політика Німеччини в галузі вищої освіти і науки орієнтована також на стратегію інтернаціоналізації її основу складають наступні цілі:

1) зміцнення міжнародної конкурентоспроможності і якості німецького сектора вищої освіти і науки (орієнтація на конкурентоспроможність);

2) підвищення міжнародної привабливості німецької вищої освіти і науки (орієнтація на міжнародну співпрацю і обмін);

3) зміцнення міжнародного аспекту німецької вищої освіти і науки (орієнтація на реформи) [8, с. 147].

Стратегія інтернаціоналізації вищої освіти, спрямована на отримання доходу, базується на двох вищезазначених підходах, але в її рамках освітні послуги пропонуються на повністю платній основі, і надання державних субсидій не передбачене. Іноземні студенти дають додатковий дохід освітнім інститутам, стимулюючи університети реалізовувати підприємницьку стратегію на міжнародному освітньому ринку. Уряди у свою чергу надають ВНЗ значну автономію, забезпечують високу репутацію своєї системи вищої освіти, а також високу степінь захисту іноземним студентам. До числа країн, що реалізують такий підхід, відносяться Австралія, Великобританія (для студентів не з країн ЄС), Нова Зеландія і США (для студентів, що здобувають вищу освіту). В Австралії і Новій Зеландії стратегія інтернаціоналізації у сфері вищої освіти, ініційована і підтримувана державою, спрямована на експортне просування освіти. Австралійська політика інтернаціоналізації вищої освіти ґрунтується на трьох компонентах: послідовне введення нової системи фінансування університетів; маркетинг Австралійської університетської освіти; зміна візової і міграційної політики для забезпечення більшого прийому іноземних студентів і надання можливостей певним категоріям студентів залишитися на постійне проживання в країні.

Стратегія розширення можливостей заохочує здобуття вищої освіти за кордоном або у ВНЗ – постачальниках іноземних освітніх послуг. Важливими інструментами такого підходу є: 1) програми підтримки зарубіжної мобільності державних службовців, професорсько-викладацького складу, вчених і студентів; 2) забезпечення іноземним ВНЗ, програмам і викладачам сприятливих умов для комерційної освітньої діяльності в країні. Заохочується створення партнерств з місцевими постачальниками освітніх послуг для забезпечення передачі знань між зарубіжними і місцевими освітніми інститутами. До країн, які найбільш яскраво демонструють прихильність до цієї стратегії, можна віднести: Малайзія, Гонконг, Китай, Сінгапур, Індонезія, В'єтнам, Таїланд, Мексику

Зокрема, в Китаї реалізується стратегія «Підйом країни на базі розвитку науки і освіти», в рамках якої підтримується міжнародна мобільність китайських студентів і викладачів. Так, число китайських студентів, відправлених на навчання за кордон, склало 460 тис. чоловік. Таку ж кількість прийняли на навчання китайські освітні заклади [9, с. 152].

У Китаї звертають все більше уваги на посилення зв'язку з науковими центрами та реальним виробництвом (корпорації, підприємства, фірми). Помітна тенденція зростання спеціалізації освіти, окремі програми будуються з урахуванням запитів конкретних роботодавців (що представлені професійним громадським об'єднанням) або навіть крупної корпорації. Крім традиційної «виробничої практики» існує таке «професійне стажування», яке передбачає виконання більшого обсягу роботи та навчання конкретним навичкам управлінської або технологічної діяльності. Фактично у Китаї талановитому випускнику університету чи кандидату наук, який був направлений на навчання за кордон, після повернення гарантується заробітна плата, а також умов побуту та праці на рівні їх зарубіжних колег у найкращих освітніх чи бізнесових центрах розвинених країн [4, с. 32].

Досліджуючи країни Східної Європи, можна зазначити, що в якості головних причин інтернаціоналізації вищої освіти у них можна відмітити наступне. По-перше, необхідність розширення доступності вищої освіти. По-друге, відсутність коштів достатнього фінансування вищої освіти. Через відсутність коштів університети не можуть збільшити прийом нових студентів. Наприклад, у Польщі демографічна криза, яка сприяє зменшенню кількості студентів, обмежені фінансові можливості бюджету країни вимагали зміни правової основи, яка регулювала би принципи діяльності ВНЗ. Головними ініціаторами змін виступили МНО та Рада ректорів польських вищих шкіл. Новий Закон «Право про вище шкільництво» був прийнятий у 2005 р. Цей закон поєднав у собі закони «Про вище шкільництво» і «Про вищу професійну школу». У результаті чого було надано автономії навчальним закладам вищого рівня шляхом посилення правових повноважень їх статутів. Утворено новий вид самоврядування у навчальних закладах – аспірантський, що сприяє залученню аспірантів до прийняття важливих для своєї вищої школи рішень, надає можливість відстоювати власні інтереси та безпосередньо співпрацювати з керівництвом. Виокремлюється діяльність головних організаційних одиниць – їх рад і керівника. Слід також зауважити, що новий закон чітко визначив коло питань, за які керівник ВНЗ відповідає перед міністром.

Висновки та пропозиції. Отже, для вирішення конкретних політичних, соціальних і фінансових завдань система вищої освіти відіграє ключову роль та стає об'єктом і предметом державної політики. Дослідивши зарубіжні системи вищої освіти та особливості їх функціонування на світовому ринку освітніх послуг, можна запропонувати українським ВНЗ ряд тенденцій реформування які ґрунтуються на наступних критеріях: 1) обов'язковість системи індикаторів для оцінки ефективності освітньої діяльності і якості, що забезпечуються національними органами та якістю вищої освіти; 2) використання інноваційних інструментів в підтримці і підвищенні конкурентоспроможності національних систем вищої освіти на міжнародному рівні; 3) створення органів для удосконалення експортного потенціалу вищих навчальних закладів; 4) всебічна підтримка міжнародної і економічної політики шляхом зміцнення зв'язків з іншими країнами в галузі освіти і створення сприятливих умов для експорту освітніх послуг національних провайдерів; 5) формування сучасного адаптивного викладацького складу вищих навчальних закладів і транснаціональних спільних програм; 6) розроблення цільових загальнонаціональних програми з чітко визначеними цілями і завданнями, з відповідним фінансовим забезпеченням.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Вахштайн В. С. Две модели образовательных систем: континентальная и атлантическая / В. Вахштайн // Прогнозис. – 2006. – № 3. – С. 321–352.
2. Горбунова Е.М., Ларионова М.В. Интернационализация высшего образования в странах ОЭСР / Актуальные вопросы развития образования в странах ОЭСР / Отв. ред. М.В. Ларионова. — М.: Издательский дом ГУ ВШЭ, 2005 – 152 с. (127 - С. 137, 114 - С. 129-130, 105 – С. 110)
3. Грищенко І.М. Економічні умови забезпечення якості освітніх послуг у системі вищої освіти: [монограф.] / І.М. Грищенко.- К.: Педагогічна думка, 2012.- 364 с.
4. Грищенко І.М. Економічні аспекти проблем розвитку вищої освіти : [монограф.] / І.М. Грищенко.- Хмельницькі: ХНУ, 2010.- 478 с.
5. Кремь В.Г. Підвищення економічної ефективності освіти України: концептуальні засади вирішення проблеми / В.Г. Кремь // Вісник КНУТД– 2013. – №5. – С. 16–27.
6. Луговий Ю.М. Європейська тенденція та українська традиція у фінансовому забезпеченні дослідницько-інноваційної підготовки фахівців з вищою освітою / В.І. Луговий, Ж.В.Таланова // Вісник КНУТД– 2013. – №4. – С. 27–41.
7. Рисин І.Е., Шошина Е.Н. Инновации в системе государственного управления развитием экспорта образовательных услуг в зарубежных

странах/ И.Е. Рисин, Е.Н. Шошина//ИнВестРегион. - 2007. - №2. -С. 28-29.

8. Хан К. Изменение «духа времени» в немецком высшем образовании и роль Общего соглашения о торговле услугами (GATS). Образовательная инноватика в мировой прессе (дайджест) /К. Хан //Инновации в образовании. -2004. -№4.-С. 148-149.

9. Чжан Л. Состояние китайского высшего образования. Образовательная инноватика в мировой прессе (дайджест) / Л. Чжан //Инновации в образовании. - 2004. - №4. - С. 151-152.

УДК334.72: 65.011.4

КОРПОРАТИВНА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ПОЗИТИВНОГО ДІЛОВОГО ІМІДЖУ ПІДПРИЄМСТВА

Матюша В.О., викладач кафедри інвестування Донецького державного університету управління
Васильєва В.В., економіст ТОВ «Плеяда»

Матюша В.О., Васильєва В.В. Корпоративна соціальна відповідальність як чинник формування позитивного ділового іміджу підприємства.

У статті визначено зв'язок між корпоративною соціальною відповідальністю та діловим іміджем суб'єкта господарювання, виокремлено елементи корпоративного іміджу та етапи його формування. Крім того узагальнено наукові підходи до розуміння сутності корпоративної соціальної відповідальності, а також розглянуто приклади практичної реалізації заходів корпоративної соціальної відповідальності провідними українськими корпораціями. Запропоновано механізм формування корпоративної соціальної відповідальності на підприємстві, що містить принципи, завдання і перспективні напрями реалізації корпоративної соціальної відповідальності, організаційне забезпечення проведення соціально-орієнтованих заходів та результати їхнього впливу на імідж підприємства у коротко- та довгостроковій перспективі.

Ключові слова: корпоративна соціальна відповідальність; соціальні заходи; імідж підприємства; елементи корпоративного іміджу; фундаментальний імідж; зовнішній імідж; корпоративний егоїзм; корпоративний альтруїзм; механізм формування корпоративної соціальної відповідальності.

Матюша В.А., Васильєва В.В. Корпоративная социальная ответственность как фактор формирования положительного делового имиджа предприятия.

В статье определена связь между корпоративной социальной ответственностью и деловым имиджем предприятия, выделены элементы корпоративного имиджа и этапы его формирования. Кроме того обобщены научные подходы к пониманию сущности корпоративной социальной ответственности, а также рассмотрены примеры практической реализации мероприятий корпоративной социальной ответственности ведущими украинскими корпорациями. Предложен механизм формирования корпоративной социальной ответственности на предприятии, содержащий принципы, задачи и перспективные направления реализации корпоративной социальной ответственности, организационное обеспечение проведения социально-ориентированных мероприятий и результаты их влияния на имидж предприятия в краткосрочной и долгосрочной перспективе.

Ключевые слова: корпоративная социальная ответственность; социальные мероприятия; имидж предприятия; элементы корпоративного имиджа; фундаментальный имидж; внешний имидж; корпоративный эгоизм; корпоративный альтруизм; механизм формирования корпоративной социальной ответственности.

Matyusha V., Vasilieva V. Corporate social responsibility as a factor in creating a positive image of the company's business.

The article defines the communication between corporate social responsibility and business image of the enterprise, outlines the elements of corporate image and stages of its formation. Besides scientific approaches to understanding of essence of corporate social responsibility are generalized, and also examples of practical realization of actions of corporate social responsibility are reviewed by leading Ukrainian corporations.

It's offered the mechanism of forming of corporate social responsibility in the company, containing the principles, objectives and future directions of the corporate social responsibility, organizational support of socially-oriented activities and the results of their influence on the image of the company in the short and long term.

Keywords: corporate social responsibility, social events, company image, corporate image elements; fundamental image; external image; corporate selfishness; corporate altruism; mechanism of corporate social responsibility.

Постановка проблеми. Сучасний розвиток національної економіки створює додаткові особливі вимоги до підприємств. Це, в першу чергу, пов'язано з підвищенням соціально-економічного рівня розвитку суспільства та інтеграцією України в світову економіку. Оцінка підприємства як потенційними інвесторами та діловими партнерами, так і державною владою проводиться сьогодні не лише з позицій прибутковості співпраці, але й з урахуванням соціальної складової його діяльності. Не потребує доказів і той факт, що отримати кваліфікованих та зацікавлених в успішності компанії працівників можливо тільки за умови уважного ставлення до співробітників, захисту їхніх інтересів та задоволення потреб. Зазначене тісно пов'язане із поняттям корпоративної соціальної відповідальності, що при виваженому та обгрунтованому підході може стати фактором покращення іміджу компанії, забезпечити перевагу серед конкурентів, стимулювати довіру споживачів, інвесторів, зміцнювати соціально-психологічний клімат колективу та навіть отримати підтримку державної влади.

Аналіз попередніх публікацій. Дослідженню впливу соціальної корпоративної відповідальності на перспективні умови діяльності підприємств приділяли увагу такі вчені як: Д. Кроутер, Г. Арас, І. А. Альошина, Л. В. Даниленко та інші. Проблемам визначення поняття «імідж підприємства» та процесу його формування присвячено дослідження Л. Е. Орбан-Лембрика, Е. Гоффманна, К. Болдінга, В. О. Лозниці, В. О. Сизоненко, А. І. Чумікова та М. П. Бочарова, Л. Н. Коновалової, М. І. Корсакова та В. Н. Якимця. Не зменшуючи внеску науковців в розвиток обраної теми, слід зауважити, що практика впровадження заходів корпоративної соціальної відповідальності в Україні не є поширеною, а отже питання формування дієвого механізму корпоративної соціальної відповідальності підприємств з метою покращення їхнього ділового іміджу лишається наразі актуальним та потребує свого вирішення.

Виділення невирішеної проблеми. Концепція соціальної спрямованості бізнесу має таку ж давню історію, як і історія економічних відносин, адже в усі часи знаходилися власники економічних благ, які у той чи інший спосіб спрямовували частину своїх прибутків на благодійність. Проте сьогодні світовий досвід розвинених країн свідчить про об'єктивну необхідність зміни стереотипу егоїстичного бізнесу (націленого на власні вигоди у шкоду екології та утиск прав працівників) та створення іміджу етичного, прозорого і соціально відповідальної співпраці «підприємство-суспільство». В умовах зростаючої уваги громадськості до ділових операцій компанії все більше змушені задовольняти очікування тих, хто формує думку громадськості, а також очікування державних структур і клієнтів, щоб мати змогу продовжувати успішну діяльність.

Зазначене обумовлює необхідність формування ефективного механізму корпоративної соціальної відповідальності, зокрема пошуку перспективних напрямів розробки та реалізації соціальних заходів українськими підприємствами у контексті забезпечення створення та підтримки позитивного корпоративного іміджу останніх.

Метою статті є визначення впливу корпоративної соціальної відповідальності на формування позитивного іміджу підприємства на